

Verslag vastgesteld

Commissie Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK)

Datum commissievergadering	:	17 oktober 2019
Commissievoorzitter	:	dhr. M. Steeman
Commissieadviseur	:	Mw. M. van Boheemen
Telefoonnummer/e-mail	:	023-5144628/boheemenm@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter

dhr. M. Steeman

Commissieadviseur

mw. M. van Boheemen

5

Leden van de commissie

GroenLinks

mw. A. Gielen

VVD

dhr. J. van Gilse, mw. H. Kaamer van Hoegee,
mw. G. van Geffen

FvD

dhr. D. van den Berg, dhr. R. Dekker, dhr. G. Kohler

10

D66

mw. S. Klaassen

PvdA

mw. A. de Vries, dhr. L. Voskuil

CDA

mw. M. Sanderse

PvdD

dhr. J. Hollebeek, Statenlid I. Kostic

PVV

dhr. N. Kaptheijns, dhr. R. van Tiggelen

SP

mw. M.F. van Oorsouw

15

ChristenUnie

dhr. M. Klein

50+ / PvdO

dhr. P. Beving, mw. W. van Soest

Denk

–

Fractie Baljeu

–

20

Gedeputeerde(n)

dhr. J. van der Hoek, dhr. E. Stigter, dhr. A. Tekin, mw.
Z. Pels

Ambtelijke deelnemers

–

Notulist

mw. D. de Rooij (Moneypenny B.V.)

25

Afwezig met bericht

dhr. C. Loggen, mw. E. Rommel, mw. W. van Andel,
dhr. R. Baljeu, dhr. E. Jensen, mw. R. Kocken, mw. N.
Seggelink, dhr. E. Smaling

30

Agenda:

1. Opening en mededelingen

2. Vaststelling van de agenda

35

3. A-Agenda Klimaat en Energie

3a. Klimaat en Energie: Statenvoordracht Klimaatakkoord (A-agenda RWK 17-102019)

4. B-agenda Klimaat en Energie

Pagina 2

- 4a. Voorstel betrekken PS bij de RES-sen (B-agenda cie. RWK 17-10-2019)
5. Sluiting

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent om 18.30 uur de commissievergadering Ruimte, Wonen en Klimaat (RWK) en heet alle leden van het college en de commissieleden welkom. Ook heet hij de genodigden van de andere commissies welkom.

Bij deze extra commissievergadering worden de voordracht van het Klimaatakkoord en het voorstel hoe Provinciale Staten bij de Regionale Energiestrategieën (RES) te betrekken, behandeld.

Er zijn afmeldingen ontvangen van Gedeputeerden Loggen en Rommel, mevrouw Kocken (GL), mevrouw Van Andel (CDA), mevrouw Seggelink (PvdD, vervangen door Statenlid Kostic), de heer Baljeu (Fractie Baljeu), de heer Smaling (SP), de heer Jensen (FvD).

2. Vaststelling van de agenda

Omdat het onderwerp van het Klimaatakkoord domein overschrijdend is en ook de andere Statencommissies zijn uitgenodigd, vraagt de **voorzitter** of er behoefte aan is om per fractie met meer dan één woordvoerder te werken. De fracties van FvD en 50PLUS/PVDO geven aan dit te willen. De beantwoording in de tweede termijn zal door meerdere collegeleden worden gedaan.

Hiermee wordt de agenda vastgesteld.

3. A-Agenda Klimaat en Energie

3a. Klimaat en Energie: Statenvoordracht Klimaatakkoord (A-agenda RWK 17-102019)

Alle provincies besluiten dit najaar over de ondertekening van het Klimaatakkoord. GS van Noord-Holland willen het Klimaatakkoord met positief advies voorleggen aan PS. PS besluiten hierover op 11 november. De provincies zijn belangrijk voor de uitvoering van het Klimaatakkoord vanwege hun verantwoordelijkheid voor ruimtelijke ordening, verstedelijking en mobiliteit, regionale economie, landbouw en natuur. GS geven aan dat het Klimaatakkoord goed aansluit bij het coalitieakkoord Duurzaam doorpakken en dat veel van wat nodig is, zoals de ontwikkeling van de Regionale energiestrategieën, al in gang is gezet.

De voordracht kan in de vergadering van Provinciale Staten op 11 november worden vastgesteld. Voor de ondertekening van het Klimaatakkoord dienen alle twaalf provincies de voordracht vast te stellen in hun Provinciale Staten vergaderingen.

Omdat de twaalf provincies een gelijkloidend besluit nemen, adviseert de voorzitter om geen amendementen in te dienen bij de besluitvorming van de Statenvergadering op 11 november. Het indienen en aannemen van moties staat de ondertekening niet in de weg.

Eerste termijn.

- 90 Mevrouw **De Vries** (PvdA) geeft aan dat de PvdA grosso modo het voorliggende concept Klimaatakkoord steunt. De vraag ligt voor bij de Staten om eventuele zorgpunten aan Gedeputeerde Staten mee te geven.
- Op een aantal punten is het Klimaatakkoord onvoldoende uitgewerkt. De inzet van de financiële middelen van het Rijk, onder andere het Warmtefonds. Dit fonds is nodig om huiseigenaren warm te krijgen voor het Klimaatakkoord.
- 95 De aanpassing van de regelgeving, nodig voor de netwerkbedrijven. De systeemstudie heeft duidelijk gemaakt hoe urgent dit is.
- Het bestuurslastenonderzoek, dat pas resultaten zal geven in 2021. Intussen moeten Provincie en gemeenten wel aan de slag. Dit moet tijdig worden uitgewerkt en niet pas als tegen de problemen wordt aangelopen.
- 100 De positie van de woningcorporaties. De PvdA pleit voor afschaffing van de verhuurdersheffing, dan wel het teruggeven van die gelden aan de corporaties ten behoeve van de verduurzaming van de woningvoorraad. Dit is een belangrijke prikkel voor de corporaties. Het is ook zaak om de huiseigenaren mee te nemen door ook voor hen de juiste middelen in te zetten, bijvoorbeeld de gebouw gebonden lening. Wil de betreffende Gedeputeerde zich voor deze twee punten inzetten?
- 105 Het Klimaatakkoord gaat ook over warmte. De PvdA maakt zich grote zorgen over het feit dat dit akkoord geen duidelijkheid geeft over de marktordening van de warmtenetten. Het is essentieel dat daar zo spoedig mogelijk duidelijkheid in komt. De PvdA vraagt of Gedeputeerde deze urgentie ook voelt en bereid is hiermee iets te doen.
- Belangrijk daarbij is de geo alliantie, zoals verwoord in het Coalitieakkoord. Hoe ver is 110 Gedeputeerde met het onderzoek en de uitwerking?
- In het akkoord komt ook de waterstofketen aan de orde, in het kader van het Noordzeekanaalgebied. De PvdA is van mening dat er net zoveel aandacht moet uitgaan naar Den helder als aanlandingspunt en transitiepunt. Is Gedeputeerde hiertoe bereid?
- De PvdA verbaast zich over een zinsnede uit het Klimaatakkoord dat het Rijk wil waken voor 115 overstimulering van elektrisch rijden, genoemd in het hoofdstuk over de opcenten. Hoe kijkt Gedeputeerde hier tegenaan? Gaat het hier alleen om een bron van inkomsten of om de uitwerking van de systeemstudie en eventuele knelpunten? De PvdA benadrukt nogmaals de urgentie die voortkomt uit deze systeemstudie.
- 120 De heer **Dekker** (FvD) weet bij het onderwerp klimaat niet waar te beginnen. Bij de Provincie moet men zich toch grotendeels voegen naar de landelijke en internationale afspraken. Toch, met alle beperkingen, vallen er zelfs in dit huis zinvolle afspraken te maken op klimaatgebied. FvD denkt aan een rangorde van rampzaligheden.
- 125 Inhoudelijk heeft het klimaatonderwerp bizarre kanten. Uiterst onzekere en incomplete meetgegevens worden met veel cijfers achter de komma gebracht als nauwkeurige en betrouwbare uitgangspunten. Ver gezochte en onbewijsbare subredeneringen en modellen worden met grote stelligheid verkondigd als de absolute en enig mogelijke wetenschappelijke verklaring. Aantoonbaar onzinnige en vaak contraproductieve of zelfs schadelijke maatregelen worden met enthousiasme ingezet als remedie tegen de goeddeels imaginaire problemen. Het is in de ogen van FvD een stapeling van absurditeiten.
- 130 De heer Dekker noemt het circus van de grote akkoorden, waarbij regeringsvertegenwoordigers in grote groepen bijeenkomen en na vele dagen uitgebreide conferentie in een prettig resort afspraken met elkaar maken. Dat gaat over vermindering van de CO2 uitstoot, beperking van de wereldwijde temperatuurstijging en financiële steun aan 135 ontwikkelingslanden.

- In de Parijs conferentie van 2015 zijn doelen gesteld voor vermindering van de CO2 uitstoot, en de beperking van de gemiddelde wereldtemperatuur. Nederland heeft daar een Klimaatwet van gemaakt die strenger is dan het Parijs akkoord voorschrijft. In 2030 moet, ten opzichte van 1990, 49% van de CO2 uitstoot zijn gereduceerd. In 2050 moet 95% reductie zijn
- 140 gerealiseerd met een 100% CO2 vrije elektriciteit. Met deze doelen loopt Nederland voorop in de wereld. Het politiek establishment wil dat Nederland klimaatkoploper is. FvD wil hier niet aan meedoen. Zij zijn liefhebbers van de natuur, maar ook aanhangers van de empirische wetenschapsbeoefening volgens de beginselen van Karl Popper. Falsifieerbare theorieën met voorspellende waarden en objectief herhaalbare waarnemingen,
- 145 dat is bij de klimaatdiscussies problematisch. Gesteld wordt dat de wereldwijd gemiddelde temperatuur van de atmosfeer na vele eeuwen van relatieve stabiliteit de laatste 150 jaar met een ongekennde en potentiële catastrofe in een opwaartse trend is gekomen die wordt veroorzaakt door CO2 in de atmosfeer, die wordt toegeschreven aan menselijke activiteit. Hierdoor zou snelle zeespiegelstijging optreden, een belangrijke en gevaarlijke verschuiving
- 150 van klimaatgebieden, extreme weerfenomenen, enzovoorts. De enige remedie zou zijn om te stoppen met de menselijke productie van CO2 of zelfs CO2 uit de lucht te absorberen om de verdere stijging van de CO2 concentratie in de atmosfeer tot staan te brengen. In dit kader worden zeer ingrijpende maatregelen genomen. Alle alarm is gebaseerd op het modelmatige naar de toekomst doortrekken van vermeende trends, maar er kan op dit moment niets worden waargenomen wat ondubbelzinnig buiten de natuurlijke variatie valt. Bovendien is onze wereldwijde weersgegevensverzameling zo
- 155 inconsistent en gebrekkig, dat we voor gegevens als temperatuur en CO2 gehalte uit het verleden zijn aangewezen op ruwe schattingen en *circumstantial evidence*. Om te spreken van verschuivingen in de gemiddelde wereldtemperatuur over de afgelopen eeuw van enkele tienden graden Celsius is schijnnaauwkeurigheid. Vooringenomenheid, tunnelvisie en groepsdruk lijken beïnvloedende factoren bij de beheerders van de huidige en historische gegevensverzameling. Veel waarnemingen zijn model gestuurd of automatisch gegenereerd. Van betrouwbare en nauwkeurige waarneming is nauwelijks sprake, evenmin van de objectieve herhaalbaarheid daarvan.
- 165
- De heer **Klein** (CU) interrumpeert en vraagt of de heer Dekker vertrouwt op de wetenschappelijke methode, zoals deze nu in de westerse wereld gebruikelijk is.
- De heer **Dekker** (FvD) antwoordt dat de wetenschappelijke methode een rekbaar begrip is.
- 170 FvD stelt vast dat de wetenschap op dit onderwerp sterk gepolitiseerd is.
- De heer **Klein** (CU) vraagt hoe het dan kan dat 97% van de wetenschappers deze bezwaren terzijde heeft geschoven, omdat ze met elkaar consensus hebben bereikt?
- 175
- De heer **Dekker** (FvD) antwoordt dat '97% van de wetenschappers' het gevolg is van een onderzoek van de heer Koek. Van dat onderzoek is niets te maken. De wetenschappelijke verklaring van de vermeende temperatuurstijging steunt op de broeikasgastheorie. Een gas als CO2 houdt warmte in de lagere luchtlagen vast en zorgt daarmee voor een verhoging van de lucht temperatuur. Meer CO2 betekent meer verwarming.
- 180 In de meeste wetenschappelijke kringen is dat een geaccepteerd fenomeen. Hierdoor zou maximaal ongeveer 1 graad verwarming kunnen ontstaan. Door deze verwarming van maximaal 1 graad ontstaat er meer waterdamp, wat broeikasgas is, en dan ontstaat een soort kettingreactie. Nog meer verwarming, nog meer waterdamp, nog meer verwarming,

185 enzovoorts. Het ‘enhanced greenhouse effect’, deze theorie zit in de modellen. Erg plausibel is dat niet. De juistheid of onjuistheid kan niet worden aangetoond. De voorspellende kracht is gering gebleken. Het is een niet falsifieerbare theorie, die thuis hoor bij de pseudo wetenschap, zoals astrologie. De factoren die van invloed kunnen zijn op de temperaturen in de aardse atmosfeer en de CO2 huishouding zijn talrijk, vaak onderling verbonden en vaak onbegrepen. Van een samenhangende, robuuste wetenschappelijke theorie is in de ogen van
190 FvD bij de klimaatdiscussie geen sprake.

Mevrouw **Klaassen** (D66) interrumpeert en vraagt op basis waarvan de heer Dekker zijn beleid maakt. Politici maken beleid op basis van wat de wetenschap hen aanreikt.

195 De heer **Dekker** (FvD) antwoordt dat consensus in de wetenschap een ‘contradictio in terminis’ is. De wetenschap moet altijd sceptisch zijn. Als er sprake is van consensus bij een wetenschappelijke discussie, dan is er sprake van politiek en niet meer van wetenschap.

200 De heer **Klein** (CU) interrumpeert en vraagt of dit ook geldt voor wetenschappelijke feiten, zoals de zwaartekracht en de vorm van de aarde?

De heer **Dekker** (FvD) antwoordt dat dit in beginsel geldt voor alle wetenschappelijke onderwerpen. In het geval van zwaartekracht, zijn er geen tegentheorieën beschikbaar. Iedere theorie is geldig tot het tegendeel wordt bewezen.

205 De waarnemingen zijn niet eenduidig en wijken niet ondubbelzinnig af van de gewone natuurlijke variatie. De theorie is, wat FvD betreft, onwetenschappelijk en speculatief. Tenslotte gaat de heer Dekker in op de maatregelen. Zelfs al zouden de waarnemingen en doorgetrokken trendlijnen duiden op gevaar, al zou het gevaar worden veroorzaakt door CO2, dan zou men maatregelen verwachten die dat gevaar effectief bestrijden. Bijvoorbeeld
210 het voorbereiden van dijkversterking, het vervangen van kolencentrales door gas, het starten van de bouw van kerncentrales, zogenaamde ‘no regret’ maatregelen. De maatregelen die voorliggen hebben te maken met het massaal aansluiten van windturbines en zonneparken, die geen CO2 besparen, maar wel duur zijn en de leefomgeving en het landschap vernietigen. Er is het voornemen om meer bomen te kappen, versnipperen en verbranden. De CO2 die
215 daarbij vrijkomt wordt niet meegerekend, maar ontstaat wel. Voorbereidingen worden getroffen om de gas infrastructuur, een schone en efficiënte energie waarmee Nederland voorop loopt in de wereld, af te sluiten en buiten werking te stellen. Menselijke activiteit die CO2 veroorzaakt, wordt ontmoedigd en zwaarder belast. Hierdoor wordt de koopkracht van burgers verder afgeknepen en wordt commerciële activiteit minder rendabel en verplaatst
220 naar het buitenland. De maatregelen die voorliggen helpen het vermeende probleem niet, maar veroorzaken nieuwe problemen en kosten de burger veel geld. Door het bijna suïcidale en contraproductieve karakter van de maatregelen heeft dit meer weg van religieuze boetedoening dan van rationeel beleid. Van politieke partijen die natuur belangrijker vinden dan mensen, of die streven naar omverwerping van het kapitalistische systeem, is dit
225 misschien te verwachten. Maar dat zelfs partijen als VVD en CDA zich hieraan verbinden, vindt de heer Dekker verbijsterend.

Mevrouw **Klaassen** (D66) interrumpeert en vraagt of de heer Dekker het ook verbijsterend vindt dat Bouwend Nederland, Shell en VNO CW dit onderschrijven?

230

De heer **Dekker** (FvD) antwoordt dat deze bedrijven hun eigen commerciële belangen hebben. Hij heeft het over partijen die trachten tot een verstandige inrichting van de maatschappij te komen.

235 Mevrouw **Kaamer van Hoegee** (VVD) geeft aan dat het verschil tussen FvD en VVD is dat de VVD bepaalde onderzoeken wel voor waar ziet en daarnaar handelt. Dat wil niet zeggen dat de VVD dit klakkeloos overneemt, zij blijft dit kritisch volgen en kijkt naar de gevolgen voor de openbare ruimte.

240 De heer **Dekker** (FvD) vervolgt dat de Staten in provinciaal verband slechts indirecte invloed op het klimaatbeleid hebben. Er kan wel worden afgesproken dat al te schadelijke provinciale maatregelen zoveel mogelijk worden vermeden. Men kan proberen het eens te worden over een rangorde van rampzaligheden. Voor FvD staan de afsluiting van het gasnet en de opstelling van windturbines op land hoog op die rangorde. Zonnepanelen op daken en
245 biomassa energiecentrales staan lager.

FvD bereidt graag voorstellen voor die op een breed draagvlak in de Staten kunnen rekenen en hoopt dat Gedeputeerden deze lijstjes als inspiratiebron hanteren bij de verdere beleidsbepaling. Alle beetjes helpen om klimaathysterische maatregelen te vermijden.

250 De heer **Kohler** (FvD) heeft dit jaar flinke afschrijvingen gezien van provinciale duurzaamheid. Bedrijven, zoals Energia, gingen failliet. Een oud-bestuurder van een bank zegt dat dat geen risicoloze participaties zijn. De heer Kohler noemt ze roekeloze participaties, waar in korte tijd enkele miljoenen aan gemeenschapsgeld zijn verbrand. Hij noemt het voorbeeld Arnhem, waar huizen met een subsidie van het gas af gaan, terwijl een paar kilometer verderop, in
255 Emmerich bewoners juist subsidie krijgen om aan het gas te gaan. Dit wordt een overgangssituatie genoemd om de Duitse huishoudens van het bruinkool, later van het aardgas en nog later aan windmolens te krijgen. Het gas komt uit Rusland, waar wordt gestookt op hout en kolen en andere energie uit de atoomreactor komt. De valuta zijn hard nodig in Rusland, er wordt een hoge prijs betaald voor gas. Natuur gaat verloren en de
260 bevolking die op de gasbel woont, raakt op drift. In Duitsland zijn tienduizenden werknemers in deze industrie ontslagen. De windmolen exporttechnologie deugt ook niet, in Kenia heeft dit tot een massaslachting van trekvogels geleid. De prognose is dat de Duitsers nog wel even aan het gas blijven, temeer omdat de bevolking ook in opstand is gekomen. De normering van een windmolen is inmiddels tien keer de hoogte, geen bewoning. Dus bij een
265 windmolen van 200 m hoogte mag in Beieren in een straal van 200 km niet worden gewoond. Het is niet ondenkbaar dat een windmolen aan de Belkmerweg of aan de A9 in Heemskerk moet worden afgebroken, omdat bewoners in opstand komen. Waar moet het niet recyclebare materiaal heen? Het afval van één windmolen is een factor 10 groter dan het in te bunkeren afval van Borssele.

270 De heer Kohler vraagt of er een normering is voor wonen rond de straal van een windmolen? Licht het, gezien de opstand in Duitsland, niet voor de hand om deze normering ruim boven de tiphoogte van de windmolen vast te stellen? Wat wordt er proactief gedaan met bewoners die nu binnen een straal van 2 km van een windmolen wonen?

275 De heer Kohler noemt nogmaals het failliet gaan van bedrijven, zoals Energia. Moet deze verkwisting van gemeenschapsgeld niet eens kritisch worden doorgelicht?

Volgens de heer **Van Tiggelen** (PVV) wordt vandaag één van de exponenten van de falende besluitvorming van de politiek besproken, het Klimaatakkoord. In de toekomst zullen

280 verantwoordelijken vol schaamte terugkijken op deze periode. Geschiedschrijvers en
psychologen zullen woorden tekort komen om deze waanzin te beschrijven.
Al tientallen jaren doen klimaatalarmisten voorspellingen die niet uitkomen. Politici zonder
relevante kennis van zaken negeren de wetenschap, natuurwetten, waarnemingen en
berekningen. Wie denkt dat je met CO₂ een planeet kunt opwarmen, mag uitleggen waarom
285 het op Mars gemiddeld –63 graden Celsius is met een CO₂ gehalte van 940.000 parts per
million.

De heer **Klein** (CU) interrumpeert en legt uit dat dit te maken heeft met de afstand tot de zon.

290 De heer **Van Tiggelen** (PVV) geeft aan dat de PVV graag bereid is om het verschil in de kennis
van zaken te overbruggen of te verminderen door mensen relevante documenten en
wetenschappelijke onderzoeken en empirisch bewijs toe te sturen.
Gedeputeerde had het afgelopen maandag over tienduizenden klimaatwetenschappers van de
IPCC. Klimaatwetenschappers bestaan niet, dat is geen studierichting. Natuurkundigen,
kosmologen en geologen bestaan wel. Dit zijn functies in de wetenschap die raakvlakken
295 hebben met het klimaat. Het is een complex systeem dat door niemand volledig wordt
begrepen. De modellen van de IPCC produceren voorbeeldige hardnekkige scenario's die niet
aansluiten op de waarheid. De PVV heeft daar problemen mee. Een belangrijk onderdeel zit
niet in de modellen. Een twijfelachtige basis voor beleidsmakers, meent de PVV. Ook al
zouden we meegaan in deze dwaling, dan nog blijft er een olifant in de kamer over. De
300 wereldwijde autonome groei in de energievraag zal de komende 20 jaar met 40% toenemen.
Het verbruik van fossiele brandstoffen zal groeien, ongeacht hoeveel geld eraan wordt
uitgegeven. De in financieel opzicht meest kwetsbaren in de samenleving worden het hardst
getroffen. Dezelfde mensen die te maken hebben met hoge huren, dure boodschappen en
achteruitgang in pensioeninkomsten.
305 De heer Van Tiggelen vraagt Gedeputeerde of het mogelijk is om een kosten/baten analyse te
krijgen. Welk klimaatresultaat en welke garanties kan de Noord-Hollandse burger tegemoet
zien? De PVV adviseert negatief en om hier zo min mogelijk aan mee te doen.

Mevrouw **Gielen** (GL) noemt het klimaat een belangrijk thema voor GL. Met het
310 Klimaatakkoord gaat men een nieuwe fase in de discussie en vooruitgang van dit dossier in.
Er is al uitgebreid gesproken over de RES, maar het klimaat raakt ook landbouw, mobiliteit en
industrie. Een integraal akkoord is hard nodig en vraagt ook veel. Hoe zorgt men ervoor dat
deze terreinen samen kunnen opereren? Heeft Gedeputeerde ideeën hoe de integraliteit te
bevorderen en alle sectoren mee te krijgen? Hoe verhouden de verschillende provinciale
315 activiteiten, zoals het Coalitieakkoord en het Klimaatakkoord, zich tot elkaar? Wat is daarin de
rol van de provincie?

De nieuwe fase moet, wat GL betreft, in het teken staan van actie en ambitie. Het
Klimaatakkoord is een mooie eerste stap, maar nog lang niet genoeg. Mevrouw Gielen denkt
dat men in Noord-Holland ambitieus moet blijven, ook in IPO verband. Hoe ambitieus zitten
320 Gedeputeerde Staten in het landelijke debat. En hoe ambitieus wordt ingestoken bij het IPO,
ook als niet alle andere provincies het akkoord ondertekenen? Ook in Noord-Holland moeten
we ambitieus zijn. Tijdens de briefing van twee weken geleden haalde de PvdD de potentie
van platte daken aan. Er zijn vast in de provincie meer quick wins te behalen. Ziet
Gedeputeerde deze potentie ook?

325 De Provincie moet ambitieus zijn en moet ervoor zorgen dat iedereen kan meedoen in de
transitie. Ten eerste moeten bestaande initiatieven worden ondersteund en initiatieven

worden opgezocht. Er zijn mooie fondsen, maar mevrouw Gielen mist hierin het overzicht. Heeft Gedeputeerde in kaart welke initiatieven er zijn en waar hun hulpvraag zit? Ziet Gedeputeerde mogelijkheden om via het steunpunt duurzame energie deze initiatieven beter te ondersteunen?

‘Iedereen doet mee’ betekent dat er moet worden ingezet op draagvlak en participatie. Het is belangrijk om als Provincie de bewoners helder te informeren en te betrekken in het proces. De RES-en zijn een product van de regio’s, maar er moet ook worden ingezet op inspraak door middel van voldoende participatietrajecten en draagvlak vergroting. Mevrouw Gielen vindt het mooi om te zien dat er een participatie coalitie is van natuur- en milieufederaties en andere organisaties. Hoe wil Gedeputeerde waarborgen dat het draagvlak voor het Klimaatakkoord en de energietransitie groeit?

Mevrouw **Klaassen** (D66) is trots op de grote betrokkenheid van het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties bij de totstandkoming van dit Klimaatakkoord. D66 heeft aandacht gevraagd voor de bestuurslasten. Is de Provincie gesteld voor de taak? D66 is ambitieus, maar wil het wel kunnen waar maken. Hoe raken de provinciale doelen het Klimaatakkoord en hoe wordt de samenhang bewaakt? Hoe gaat de Provincie in de toekomst om met inkomsten? De huidige coalitie heeft middelen gereserveerd om de benodigde stappen te zetten. Het is nog onduidelijk hoe dit structureel kan worden geborgd. D66 is tevreden dat het College hier scherp bovenop zit.

Wat is bij mobiliteit de provinciale rol om te werken aan een dekkend laadinfrastructuur netwerk? In de vorige periode heeft D66 hierop een initiatiefvoorstel ingediend over laadstations naast N-wegen en de Provincie heeft een actieve rol gepakt in het samen inkopen van laadpalen met gemeenten. Wat gebeurt er de komende periode?

Ten aanzien van landbouw en landgebruik vindt D66 het teleurstellend dat alleen de regionale bodemdaling visies worden genoemd. Mevrouw Klaassen had verwacht dat de voedselvisie ook zou worden genoemd. De kringloop landbouw in de visie van het Rijk biedt een bijdrage aan het verlagen van de CO2 uitstoot uit de agrarische sector. D66 gaat ervan uit dat de transitie van de landbouw ook onderdeel is van de inspanningen van het College. De Greenports in de Provincie zijn op een aantal terreinen enorm vooruitstrevend. De Provincie zou deze beweging ten volle moeten ondersteunen.

Bij de sectortafel industrie wordt vooral gefocust op het Noordzeekanaalgebied. Daar ligt een uitstekende strategie, maar de sector industrie gaat verder dan de grote ETS bedrijven. Om in de politiek de lusten en lasten eerlijk te verdelen, zal hier ook aandacht voor moeten zijn. Energiebesparing is een punt in het Coalitieakkoord, maar hoe wil het College omgaan met bedrijven die buiten de ETS vallen?

De ambitie van het College ten aanzien van de gebouwde omgeving lijkt bescheiden. Mist de Provincie een relevante rol? De marktordening voor de warmtenetten, de waterstofnetten, vraag en aanbod in balans brengen, gemeente overstijgend. Zit daar een rol voor de Provincie? Er komt nog een integrale afweging op de benodigde infrastructuur. CO2 hergebruik, energie, warmte. D66 diende een motie in voor het stimuleren van twee waterstof clusters, onder andere in Den Helder. Mevrouw Klaassen noemt ook de adviezen uit de systeemstudie. Deelt het College de mogelijkheden om hier de provinciale rol te pakken? Wat is zij van plan te doen?

D66 is op zoek naar de samenhang. De opgave is groot en raakt veel terreinen waar het Klimaatakkoord ingrijpt. Het is goed dat met elkaar de benodigde slagkracht wordt ontwikkeld om stappen te zetten. Mevrouw Klaassen is trots op de beweging die met elkaar wordt gemaakt en heeft er alle vertrouwen in dat dit College regelmatig de klokken met

375 elkaar gelijk zet. Het zou zonde zijn als er efficiency kansen worden gemist omdat er
onvoldoende lijnen tussen de processen lopen.
Naast de samenhang is ook de betrokkenheid van de inwoners van belang. Het zal niet elke
inwoner lukken om op elk punt en elke avond mee te denken en mee te praten. Mensen
moeten, in balans, worden meegenomen in het verhaal, wat het voor hun betekent en welke
380 invloed ze daarop hebben.

Statenlid **Kostic** (PvdD) noemt dat men voor een belangrijk besluit staat. Er moeten grote
transities worden gemaakt, geen gerommel meer in de marges, geen eindeloos compromis,
maar lef tonen. Wordt er lef getoond in de huidige afspraken? De rechter heeft de Staten
385 opgedragen om de broeikasgassen in 2020 met minimaal 25% te verminderen ten opzichte
van 1990. Ook in hoger beroep zal deze uitspraak er komen. Zonder extra maatregelen zal
Nederland niet voldoen aan deze wettelijk verplichte minimale doelstelling. De belangrijkste
toets van de voorliggende afspraken is bij voorbaat niet gehaald. Welke maatregelen neemt
de Provincie om ervoor te zorgen dat Nederland tegen 2020 wel de Urgenda doelstellingen
390 haalt? Urgenda presenteerde een niet te negeren klimaatpakket met maatregelen, inclusief
draagvlak voor organisaties. Daarmee kan het doel voor 2020 worden behaald. In de Tweede
Kamer is een motie aangenomen om deze maatregelen serieus te nemen. De PvdD neemt de
rechter, in tegenstelling tot de overheid, wel serieus en is van plan om een aantal Urgenda
punten tijdens Provinciale Staten te vertalen naar provinciale acties.
395 De Provincie wil techniekneutraal en grootschalig energie opwekken. Daarnaast willen
provincies melkveehouders en varkenshouders als energie opwekkers betrekken bij de RES.
Hoe zien Gedeputeerde Staten dat voor zich? Hoe draagt dit bij aan provinciale ambities om
problemen rond klimaat, milieu, natuur, water en bodemdaling integraal aan te pakken?
Hoeveel subsidiegeld gaat er naar de veehouderij voor deze *greenwashing* maatregelen?
400 Teveel geld dreigt inefficiënt en aan *greenwashing* en halve maatregelen te worden verspild.
Het Klimaatakkoord rekent te sterk op biomassa, zoals mest, als duurzame energiebron.
Mestvergisters produceren geen groene, maar bruine stroom. Aan mestproductie gaat veel
energieverspilling vooraf, terwijl het vergisten zelf weinig energie oplevert. Mestfabrieken
moeten nu een bijdrage leveren aan de klimaatdoelen, maar de installaties worden omgeven
405 door meer problematiek en overlast. Nu inzetten op mest, om aan de klimaatdoelen te
voldoen, pakt de problemen niet bij de bron aan, maar maakt het juist afhankelijk van de
bron van problemen.
De Provincie gaat zich inspannen voor een stimuleringsregeling voor mestopslagen. Er wordt
actief meegewerkt aan positieve vergunningverlening, een gezamenlijke tasforce van
410 provincies en andere partijen. In de verkenning 2019 wordt gekeken of het mogelijk is om
aangewezen plaatsen snel te vergunnen en zich te ontwikkelen tot een potentiële locatie voor
hoogwaardige mestverwerking. Waarom worden mestopslagen en mestverwerking zo
makkelijk gefaciliteerd? Hoe waken Gedeputeerde Staten ervoor dat genoemde afspraken niet
leiden tot het houden van nog meer dieren en nog meer mest? Dit is pure *greenwashing*.
415 Zijn Gedeputeerde Staten bereid om dit soort voornemens weg te laten? Zijn zij bereid om
volledig af te stappen van investeren in en faciliteren van mest en zich te richten op
duurzame energie, zoals zon, water en wind. Zijn Gedeputeerde Staten bereid om alle
maatregelen te nemen vanuit het principe: de vervuiler betaalt.
Waarom een expertisecentrum ter ondersteuning van melkveehouders voor het nemen van
420 zogenaamde broeikas reducerende effecten en de mogelijkheid om gebruik te maken van
andere fiscale en financiële instrumenten. Waarom wordt er niet ingezet om ze te helpen bij
het overschakelen naar plantaardig? De doelen worden aantoonbaar niet gehaald door alleen

de technologie in de veehouderij te verduurzamen. We moeten krimpen. Waarom wordt het geld niet gebruikt voor een expertisecentrum voor boeren die willen overschakelen naar plantaardig of meer willen doen met duurzame akkerbouw?

Na de VS is Nederland de grootste exporteur van landbouw producten. Dat is maatschappelijk onhoudbaar, ook met technologie. Als de klimaatdoelen moeten worden gehaald, is krimp van de veestapel onvermijdelijk. Dat zeggen ook adviesorganen van de overheid, zoals het Planbureau voor de Leefbaarheid (PBL) en de Raad voor de Leefomgeving. Het PBL heeft uitgerekend dat, als alle technologie maximaal wordt ingezet, de veehouderij tegen 2050 verantwoordelijk zal zijn voor de volledige jaarlijkse broeikas uitstoot in Nederland. Dat is geen reëel perspectief omdat elders in de maatschappij de emissies naar nul zouden moeten. De veehouderij moet krimpen.

Er is geen klimaatvriendelijke veehouderij. Oxford heeft uitgerekend dat met plantaardig de meeste winst kan worden behaald op allerlei vlakken. Wangebruik broeikas emissies, stikstof, verzuring, watergebruik, alle problemen in één keer opgelost.

Zijn Gedeputeerde Staten het ermee eens dat één van de beste manieren om problemen integraal aan te pakken en op te lossen, het houden van minder dieren is en te kiezen voor plantaardige landbouw? Welke maatregelen worden daarvoor genomen?

De 1,5 graad of 2 graden moeten worden gehaald, maar daar lijkt het niet op met deze maatregelen. De PvdD wil meer samenhangende urgentie in de maatregelen zien.

Zijn Gedeputeerde Staten bereid om de beschikbare middelen volledig in te richten voor integrale bron aanpak? Erkennen zij dat dit nodig is en hoe wordt dit geborgd? Hoe zorgen Gedeputeerde Staten ervoor dat meerdere problemen tegelijk efficiënt en bij de bron worden aangepakt?

Mevrouw **Van Oorsouw** (SP) benoemt dat de SP staat voor klimaatrechtvaardigheid, een evenredige verdeling van de lasten. In de voorliggende stukken gaat men op zoek naar relaties met dat begrip en dat is lastig zoeken. Hoe moeten de verwachte kosten worden ingeschat ten opzichte van de daadwerkelijk te behalen CO2 winst. Op welke schouders komen deze kosten neer? Er zal in dit proces sprake zijn van een scheve verdeling van belastingen, tussen bedrijven en personen en van toegang tot subsidies.

Bijvoorbeeld bij het dossier mobiliteit raakt het klimaatprobleem veel burgers direct. Waarom fors investeren in elektrische auto's, waar vaak maar één persoon in zit? Naast het elektrificeren van de bussen, kan het lijnennet worden geïntensiveerd. Het vervoer per spoor moet hierbij ook worden betrokken. Met spoorverdubbeling is nog winst te behalen.

Er zijn mogelijkheden bij de isolatie en het klimaatbestendig maken van woningen, bedrijven en andere panden. Hier maken veel mensen zich zorgen over, wie gaat dit betalen? Wat kan de Provincie voor deze mensen betekenen?

De SP onderschrijft de noodzaak van de klimaatmaatregelen. In het Beginselprogramma van 20 jaar geleden besteedde zij daar al aandacht aan. Het streven van de SP van het omverwerpen van het kapitalistische systeem gaat nog verder terug.

De SP zal scherp toezien op een eerlijke verdeling van de lusten en lasten en op het creëren van draagvlak en participatie. Hierover is al een motie ingediend bij de Statenvergadering van 30 september.

Statenlid **Kostic** (PvdD) interrompeert en vraagt wat de SP ervan vindt dat er meer organisaties en werknemersverenigingen uit het Klimaatakkoord zijn gestapt?

470 Mevrouw **Van Oorsouw** (SP) antwoordt dat dat geen goede ontwikkeling is voor de participatie en de inspraak.

475 De heer **Klein** (CU) benoemt dat er door veel mensen is nagedacht en gesproken over dit Klimaatakkoord, daarmee ligt er een afgewogen pakket. Er zijn veel maatregelen voorgesteld en afspraken gemaakt over de verdere invulling. De CU vindt het goed hoe de koppeling wordt gelegd tussen andere provinciale doelen, zoals versterking van natuur, transitie naar kringloop landbouw en tegengaan van bodemdaling. De CU is blij dat dit Klimaatakkoord met positief advies van Gedeputeerde Staten wordt voorgelegd.

480 Tegelijkertijd is de CU teleurgesteld over de toon van de IPO appreciatie namens de provincies. Men proeft een problematische toon en mist de daadkracht uit het eerdere aanbod van provincies, VNG en Unie van Waterschappen om samen verantwoordelijkheid te nemen voor deze uitdagingen. Er wordt nu vooral gewezen op de consequenties van stimuleren van elektrisch vervoer op de eigen inkomsten. Dat is een middel, het gaat niet over het doel. Er wordt trots verteld dat het IPO ervoor heeft gezorgd dat de belastingschijf van elektriciteit naar gas kleiner is en er geen extra belasting op fossiele auto's komt. De CU vraagt aan Gedeputeerde Staten om zich in IPO verband in te zetten om met meer enthousiasme de taken rondom het Klimaatakkoord op te pakken. En of zij kunnen aandringen bij het IPO om met meer enthousiasme te communiceren.

490 In het kader van het Klimaatakkoord gaat de Provincie een inspanningsverplichting aan, geen resultaatverplichting. Men kan wellicht in provinciaal verband op een aantal punten wel een resultaatverplichting afspreken. Willen Gedeputeerde Staten bij de verdere uitwerking meenemen dat er voor sommige taken concretere doelen en een resultaatverplichting worden afgesproken?

495 Het is ook belangrijk om dit goed te communiceren naar de inwoners. Er zou op de website van de Provincie een overzicht kunnen komen met de taken waarmee men bezig is, en hoe ver het hiermee staat. Bijvoorbeeld een ladder of een thermometer.

500 Statenlid **Kostic** (PvdD) interrumpeert en vraagt zich af dat, als wetenschappers en planbureaus zeggen dat de doelen met deze maatregelen niet worden gehaald, waarom de CU haar handtekening zou zetten onder dit ontoereikende crisisplan?

505 De heer **Klein** (CU) antwoordt dat er een aantal maatregelen is afgesproken en er is ook afgesproken hoe de bijsturing wordt gedaan, wanneer deze vereist is. Er is een werkbare procedure nodig met concrete handvatten.

Statenlid **Kostic** (PvdD) zegt dat we bij voorbaat weten dat we het niet halen op deze manier. Wachten tot over twee of vijf jaar is onvoldoende.

510 De heer **Klein** (CU) merkt op dat de CU het woord 'wachten' niet heeft genoemd in dit verband. Op het voorlopige Klimaatakkoord is een doordenking geweest van het PBL en een doorrekening van het Centraal Planbureau (CPB). Daar kwam uit dat het niet voldoende was. Op grond daarvan heeft het Kabinet de voorstellen aangescherpt. Dit is de procedure die wordt ingegaan om te komen tot de doelen van 2030 en 2050.

515 Er is in de brief veel aandacht voor de 'fittie' met het Rijk over de opcenten en de belastingheffing. Zou in deze discussie kunnen worden meegenomen om te heffen op uitstoot en fijnstof van auto's en niet op gewicht?

De heer **Van den Berg** (FvD) interrumpeert en vraagt of dat niet nu al gebeurt met de belasting op CO₂ per kilometer?

520

De heer **Klein** (CU) antwoordt dat dat gaat over CO₂. Er zijn meer soorten uitstoot en vervuiling door auto's veroorzaakt. Bij elektrische auto's wordt de fijnstof die wordt veroorzaakt door bandenslijtage relevanter. Dat is mede afhankelijk van het gewicht van de auto. Het is een goed idee om die heffing op een andere manier vorm te geven.

525

De heer **Van den Berg** (FvD) vraagt of hij de heer Klein hoort zeggen dat elektrische auto's een grote bron zijn van fijnstof?

De heer **Klein** (CU) antwoordt dat iedere band die over het asfalt rijdt, stof veroorzaakt.

530

De heer **Van Tiggelen** (PVV) interrumpeert en merkt op, in verband met belasting op vervuiling, dat de lucht die uit dieselauto's komt tegenwoordig schoner is dan die erin gaat. Hij vraagt of de heer Klein van plan is om deze te subsidiëren in plaats van te belasten.

535

De heer **Klein** (CU) vindt dit een interessante observatie. De heer Van Tiggelen heeft een belangrijk punt. Het is een positief resultaat dat die filters zo goed werken. Er wordt een belangrijke rol genoemd voor het Noordzeekanaalgebied. Het zou fantastisch zijn als het Noordzeekanaalgebied kan worden gepresenteerd als voorloper op het gebied van afvang en hergebruik van CO₂. Kan Gedeputeerde toezeggen zich hiervoor in te zetten?

540 In de afgelopen periode is ingezet op de verduurzaming van het VTH stelsel. Bedrijven zijn verplicht om alle maatregelen tot 5 jaar terug uit te voeren en hierop wordt gehandhaafd. Hoe specialistischer de bedrijven zijn, hoe ingewikkelder het is om dit soort maatregelen op waarde te schatten. Heeft de Omgevingsdienst voldoende inhoudelijke specialistische kennis of is het de moeite waard om deze te versterken?

545

De CU vindt een aantal zaken belangrijk, waaronder de wettelijke regels voor warmtenetten, zodat mensen kunnen kiezen en er meer marktwerking kan plaatsvinden. Het is belangrijk om inwoners hierin mee te nemen, juist ook mensen die krapper bij kas zitten. Ook bij de RES is dit een belangrijk aandachtspunt.

550

Mevrouw **Sanderse** (CDA) geeft aan dat het CDA het betrekken van bewoners, participatie en het inzicht in initiatieven ook belangrijke punten vindt. De samenhang triggert het CDA. In de voordracht wordt genoemd dat het bewaken van de samenhang tijdens de uitvoering het moeilijkst is. Deze vraag is ook gesteld bij de discussie over de RES, het gaat ook over de rol van Provinciale Staten. Heeft het College een idee welke tijdlijn er hangt aan veranderende kaders en uitvoeringsprogramma's die Provinciale Staten moeten vaststellen als uitvoering van maatregelen uit het Klimaatakkoord en de RES?

555

Mevrouw **Kaamer van Hoegee** (VVD) benoemt dat er deze week wordt gesproken over belangrijke, maar ook pittige dossiers. Deze raken niet alleen elkaar, maar ook de inwoners van Noord-Holland. Ze noemt als voorbeeld de acties van de boeren in Haarlem en Den Haag en de demonstraties in Amsterdam en Den Haag over het klimaat. De VVD onderschrijft de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs en vindt het goed dat Gedeputeerde Staten zullen meewerken aan de uitvoering van de Rijksambities. De VVD vindt het goed dat Gedeputeerde Staten er waarde aan hechten om zelf te bepalen hoe deze ambities in Noord-Holland uit te voeren. De VVD gaat ervan uit dat de invulling van de maatregelen in de

565

openbare ruimte met Provinciale Staten worden overlegd en dat Gedeputeerde Staten ervoor zorgen dat deze maatregelen met voldoende draagvlak worden gerealiseerd. Het realiseren van de benodigde maatregelen zal veel van de Provincie vragen, ook financieel. De VVD voorziet, evenals Gedeputeerde Staten, problemen in de toekomst. Over opcenten moet er, wat de VVD betreft, meer duidelijkheid komen. Het Klimaatakkoord moet haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar zijn.

Aan Provinciale Staten wordt gevraagd in te stemmen met het Klimaatakkoord, terwijl een aantal zaken nog niet duidelijk is. Over bijvoorbeeld de marktordening van warmtenetten worden in dit Akkoord nog geen uitspraken gedaan.

In het Klimaatakkoord ligt de focus op het Noordzeekanaalgebied, maar er is meer in Noord-Holland. Bijvoorbeeld de haven van Den Helder.

De VVD zal de uitvoering van de RES blijven volgen. Draagvlak voor het opwekken van 35 terawattuur op land, en van wind op land in het bijzonder, is noodzakelijk. Een CO2 heffing voor de ETS bedrijven komt er, voor de overige bedrijven komt er een wettelijke verplichting in de Omgevingswet. Kan Gedeputeerde aangeven hoe dit wordt ingevuld? Gaat hij met deze bedrijven meedenken hoe men CO2 kan reduceren, bijvoorbeeld door middel van een denktank? Hoe gaat men ervoor zorgen dat deze bedrijven door deze uitdagingen niet de Provincie Noord-Holland uitgaan of over de kop gaan?

De VVD is ervoor om, rondom de zero emissie zones in het stedelijke gebied, geen wirwar van maatregelen te laten bestaan. Hier moet eenduidigheid over komen.

De VVD snapt dat de discussie over stikstof lastig is. De VVD wacht de uitkomsten van de gesprekken tussen Gedeputeerden en agrariërs af.

Het Klimaatakkoord heeft op veel zaken in de Provincie invloed. Provinciale Staten worden dan weer hier en dan weer daar geïnformeerd. Mevrouw Kamer van Hoegee vraagt of het mogelijk is om alle plannen rondom het Klimaatakkoord te bundelen in een overzicht met een concrete planning? Waar gaan Provinciale Staten over en waar gaan zij niet over en hoe worden burgers betrokken? Wat gaat er gebeuren, mocht er geen meerderheid komen in IPO verband?

De heer **Beving** (50PLUS/PVDO) constateert dat iedereen het erover eens is dat de Parijse doeleinden breed worden gesteund. Er is een aanpak nodig. De manier om dit aan te pakken is ingewikkelder dan wordt voorgesteld.

De kansen die platte daken bieden zijn gigantisch en worden onvoldoende opgepakt.

Er zijn ook kansen voor geothermie, waarvoor te weinig aandacht is. Het is kostbaar en ingewikkeld. Net zoals bij de warmtepompen, zijn er proeven gedaan met het opwekken van energie door verschillen in temperatuur tussen oppervlaktewater en water dat van dieper komt.

Over biomassa centrales zegt de heer Beving het een zotte gedachte te vinden om bomen te verbranden om energie op te wekken en dat een bijdrage aan de klimaatproblemen te noemen.

Het concept van warmtenetten is niet goed uitgewerkt. Warmte wordt opgewekt door lage temperatuurnetten, die ook weer op temperatuur moeten worden gebracht door niet al te milieuvriendelijke maatregelen. Kunnen bewoners deze maatregelen betalen? Buurten worden gasvrij gemaakt op een ingewikkelde manier. De weerstand neemt toe. Dat behoeft voorzichtigheid.

Er zijn meer kansen, zoals op het gebied van mobiliteit. Een elektrische auto stoot veel meer stoffen uit dan een hybride auto, ook door het gewicht. De uitstoot van een hybride auto is

Pagina 15

veel lager. Er zou moeten worden ingezet op het gebruik van hybride auto's in plaats van elektrische auto's.

615 De agenda die de VVD vraagt, zou veel helderheid en inzicht kunnen bieden. Bij deze vraag sluit 50PLUS/PVDO zich aan.

Beantwoording door Gedeputeerde **Stigter**:

620 In Parijs 2015 zijn afspraken gemaakt over het tegengaan van de klimaatverandering. Dit heeft tot een nationaal en internationaal proces geleid. Vanavond ligt voor of Noord-Holland ook haar deel pakt. Als de Staten hierover positief besluiten, dan is aan de orde of dit als collectiviteit van alle provincies kan worden gedaan. Dan liggen er een zeer ambitieus pakket en doelstelling om de klimaatverandering tegen te gaan en de CO2 uitstoot in 2030 te

625 halveren. Het karakter van het Klimaatakkoord is met elkaar de ambities delen en dat verschillende sectoren hieraan een bijdrage moeten leveren. De richting moet nog verder worden uitgewerkt. Hierover liggen nog vragen open. RES is één van die uitwerkingsrichtingen. Dat is een adaptief proces met verschillende partijen. Dit zal regelmatig terugkomen in de Staten. Het raakt iedere portefeuille.

630 Gedeputeerde geeft de garantie dat hij binnen de Provincie en in IPO verband met enthousiasme zal spreken over de ambities.

Kijkend naar de doelstellingen tot 2030 met een doorkijk naar 2050, is het Klimaatakkoord zeer ambitieus. De overheden, bedrijven en samenleving moeten alles op alles zetten om dit te doen slagen, maar men gaat er wel voor. De voortgang wordt goed gevolgd om op tijd te kunnen bijsturen.

635

Bijna alle fracties vinden het een omvangrijk pakket. Hoe verhouden zaken zich tot elkaar en hoe wordt het overzicht gehouden? Naast het Klimaatakkoord ligt er ook nog een ambitieus Coalitieakkoord. Gedeputeerde begrijpt de behoefte om overzicht te houden.

640 **Gedeputeerde zegt toe dit overzicht bij elkaar te brengen in een actieprogramma, van waaruit de Staten kunnen meepraten en meesturen en waarin men de samenhang kan zien.**

Wanneer wordt er tot actie overgaan? Dat spreekt Gedeputeerde aan. Er is de afgelopen jaren veel gepraat over het klimaat. Dat was nodig, maar het is nu tijd om tot actie over te gaan. De ambitie van Gedeputeerde is de vertaling van de ambities. Wat gaat deze Provincie daadwerkelijk doen en wat is haar rol?

645 Er is ook veel onrust over dit onderwerp. Niet iedereen is even enthousiast. Het zorgt voor beroering in de samenleving. Het draagvlak in de brede zin van de samenleving is van belang. In de gekozen aanpak, zal een zo maximaal mogelijk draagvlak ontstaan. De RES zijn een belangrijk onderdeel om, samen met gemeenten, actief aan draagvlak ontwikkeling te doen. In de onlangs vastgestelde RES startnotitie is opgenomen dat 50% van de projecten moet voortkomen uit financiële participatie processen. Dit soort participaties doen iets met het regionale draagvlak. Er zullen activiteiten worden ontwikkeld om het pakket te voorzien van draagvlak en participatie.

650

Gedeputeerde is uitgedaagd om, naast de intentie, te komen met resultaatverplichtingen. Gedeputeerde komt hierop terug. Bij de RES is er in deze fase nog geen sprake van een resultaatverplichting. Zodra het aantal terawattuur is bepaald, staat er een getal, dat een resultaatverplichting is.

655

Er werd gevraagd wat er gebeurt, als er geen meerderheid is in IPO verband. Het is een uitdaging om tot een samenhangend pakket te komen waarachter alle provincies zich scharen. Hiervoor zijn spelregels afgesproken. Een daarvan is dat het IPO bestuur bij meerderheid kan besluiten of het IPO, namens de provincies die akkoord zijn gegaan, kan ondertekenen. Indien één provincie niet instemt, kan het IPO besluiten om door te gaan. Gedeputeerde kan zich niet voorstellen dat dit gebeurt, als vijf van de twaalf provincies niet akkoord gaat.

660

Er is uitgegaan van de IPCC uitgangspunten, vastgesteld door 1000 klimaatwetenschappers. De consensus is het uitgangspunt voor het internationale, nationale en provinciale Klimaatakkoord. Er zijn ook kosten- en batenanalyses gemaakt.

665

Er is aandacht gevraagd voor de potentie van waterstof. Een aantal partijen in het Noordzeekanaalgebied heeft hier ambities voor. De Provincie doet hierin mee. Gedeputeerde is voorzitter van het Bestuurlijk platform Energietransitie Noordzeekanaalgebied.

670 Havenbedrijven en overheden zitten hierin. Waterstof is één van de lijnen die wordt uitgewerkt. Het is een initiatief vanuit het Noordzeekanaalgebied, waarbij nauw wordt samengewerkt met de Havenbedrijven Den Helder en Groningen. Dit cluster onderzoekt de potentie van waterstof, inclusief de bijbehorende infrastructuur. Groningen loopt op dit vlak voorop en er wordt gebruik gemaakt van deze kennis. Den Helder wordt gezien als waardevol

675 en kansrijk op dit gebied en doet daarom mee.

De marktordening van de warmte is niet geregeld in het Klimaatakkoord. In de gebouwde omgeving is dit een belangrijk onderwerp. Een groot deel van de gebouwde omgeving moet worden verwarmd, waar aardgas ontbreekt. Eén van de knelpunten is dat de ordening niet goed is geregeld. Het ontbreekt aan mogelijkheden om publiek te kunnen sturen waar

680 warmte infrastructuur moet komen. Men is te afhankelijk van monopolies van een aantal marktpartijen. In het Coalitieakkoord is dat onderkend. Door middel van een geo alliantie wil men komen tot een goede marktordening. Dit speelt in heel Nederland. In MRA verband is er een warmte regisseur die kijkt hoe vraag en aanbod bij elkaar kunnen worden gebracht. In de RES is één van de resultaten om in kaart te brengen waar warmtebehoefte is en waar warmte

685 aanbod zit. Provincie en andere partijen komen tot uitvoeringsafspraken. De systeemstudie is essentieel voor de energietransitie en voor de economie. Er moet zekerheid zijn dat er voldoende elektriciteit is. Door de energietransitie is dat nog belangrijker geworden vanwege de verspreide opwekking van energie. Hier wordt, samen met netbeheerders en andere partijen een vervolg aan gegeven. Het is een taak van de Provincie om hierbij haar rol te

690 pakken.

Ten aanzien van de windmolens is er in Noord-Holland het kader dat de afstand 600 m moet zijn. Hiermee wijkt de Provincie af van nationaal beleid. Bij de aanpassing van het generieke windbeleid moet hiernaar worden gekeken.

Geothermie biedt in potentie een mogelijkheid om woningen en bedrijven te verwarmen. Voor

695 NHN is er een goed zicht van wat er aan potentie zit, voor NHZ niet. Er is, samen met het Rijk, een thermische campagne gestart om dat in kaart te brengen. De Provincie investeert daarin. Medio volgend jaar hoopt men de eerste inzichten te hebben. Restwarmte wordt meegenomen in RES verband om zicht te krijgen. Pas daarna kunnen vanuit de gemeenten wijkgerichte plannen worden gemaakt.

700 Ten aanzien van de gebouwde omgeving zijn er vragen gesteld over de haalbaarheid en betaalbaarheid. Het IPO en de VNG zetten haalbaarheid en betaalbaarheid centraal. Als het voor bewoners niet betaalbaar is, zal het niet gebeuren. Dit moet zich vertalen in een pakket van maatregelen voor de gebouwde omgeving. Er zijn financiële arrangementen aangekondigd vanuit het Rijk, bijvoorbeeld het Warmtefonds. De positie van corporaties is

705 daarbij essentieel. Het helpt niet dat er verschillende opgaven bij de corporaties worden neergelegd. Het IPO heeft hiertegen krachtig geprotesteerd tegen het Rijk. Dat heeft effect gehad. Rondom klimaat is er al een begin van de vermindering van de verhuurdersheffing. Maar dat is nog niet goed genoeg, dus men blijft hier krachtig op drukken.

Rondom gebouwde omgeving doet de Provincie wel wat, maar het ligt bij de gemeenten. De

710 Provincie doet wel iets rondom de warmtevoorziening. Er is een servicepunt ingericht voor duurzame energie, wat gemeenten moet helpen bij deze transitie. Gemeenten kampen met tekorten, ook bij andere opgaven. Er zijn signalen van gemeenten dat ze blij zijn met deze ondersteuning en ze maken er gebruik van.

- 715 Beantwoording door Gedeputeerde **Tekin** over mobiliteit en industrie:
Vanuit het Rijk vindt geen overstimulering van elektrisch rijden plaats als gevolg van kritiek op oversubsidiëring op elektrisch rijden.
De regionale mobiliteitsplannen zijn nieuw met onder andere een hoofdstuk over hoe om te gaan met de laadinfrastructuur en de zero emissie uitdagingen. **Via de reguliere route zal**
- 720 **Gedeputeerde de Staten hierover in november informeren.** Er wordt nu een plan van aanpak opgesteld voor Noord Holland Noord, MRA en Flevoland. Er wordt een koppeling gemaakt met de bereikbaarheidsopgave en de MRA. Het komt hier prominent aan bod, wat Gedeputeerde Staten betreft, komt dit eind volgend jaar bij de uitwerking van de voorstellen nog prominenter aan bod. De intentie vanuit de regio's is om een claim neer te leggen.
- 725 Het Rijk stelt voor 30 à 40 grote steden in Nederland zero emissie zones vast, zoals deze met ingang van 2025 voor goederenvervoer gelden. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk. De Provincie heeft wel de Greendeal zero emissie stadslogistiek onderschreven. Hiermee komen ze nadrukkelijk op de agenda. Daarnaast zijn er in het Coalitieakkoord ambities voor goederenvervoer over water beschreven.
- 730
- Mevrouw **Kaamer van Hoegee** (VVD) interrumpeert en vraagt of dat betekent dat de regeling per gemeente kan verschillen. Ziet Gedeputeerde voor zichzelf een rol om ervoor te zorgen dat de regelgeving overal gelijk wordt?
- 735 Gedeputeerde **Tekin** bevestigt dit. De Provincie kijkt alleen mee en is niet verantwoordelijk, maar kan wel het gesprek aangaan met de regio's over dat soort vraagstukken. Gedeputeerde refereert aan de discussie over milieuzones in de vorige periode.
De verantwoordelijkheid voor energiebesparing bij bedrijven ligt nu bij Gedeputeerde Stigter. Gedeputeerde Tekin heeft dit lang gedaan in verband met de verantwoordelijkheid voor ETS
- 740 bedrijven. In het verleden is hier expertise voor ingehuurd en zijn er mensen opgeleid. Het Rijk vond dit niet verstandig, maar de Provincie had al geïnvesteerd in de omgevingsdienst, die dicht bij de bedrijven zit. De nieuwe Coalitie heeft hierover gezegd dat de komende jaren 4 miljoen wordt uitgetrokken voor extra capaciteit op het gebied van de Wet
- 745 Natuurbescherming, energiebesparing bij bedrijven en extra taken rondom VTH. Er is dus genoeg capaciteit en expertise. Bij bedrijven die niet onder ETS vallen, wordt het gesprek gevoerd en worden extra middelen ingezet.

Beantwoording door Gedeputeerde **Van der Hoek** over landbouw:

750 In het Klimaatakkoord staan mistvergisting en mestopslagen genoemd. Waarom gaat men daarin mee? Er wordt gekeken naar de bestaande situatie. Het is belangrijk om de veehouderij te ondersteunen bij de verduurzaming. De mestvergisting draagt wel bij aan reductie van de emissie van methaan en ammoniak. Mestopslag is ook belangrijk voor een goede aanwending van de mest, waardoor er niet op verkeerde momenten teveel mest wordt
755 uitgereden.

Statenlid **Kostic** (PvdD) interrompeert en geeft aan dat het nu gaat om sterke keuzes maken om toekomstbestendig te kunnen zijn. Door in te zetten op mest, maken we onszelf en ons klimaat hiervan afhankelijk, terwijl het niet werkt. Uiteindelijk werkt geen enkele technologie
760 in de veehouderij. De veestapel moet krimpen. Wanneer zet Gedeputeerde hierop in?

Gedeputeerde **Van der Hoek** antwoordt dat hierop ook wordt ingezet. De maatregelen in het Klimaatakkoord richten zich op bestaande mest. Er moet iets gebeuren met de mest die wordt geproduceerd. Goed met de mestopslag omgaan en iets doen tegen de uitstoot door
765 middel van de mestvergisters. Wat te doen met de intensieve veehouderij en kringloop landbouw, is een ander vraagstuk. Dit gaat uit van de bestaande situatie.

Statenlid **Kostic** (PvdD) zegt dat dit juist over de toekomst gaat. De bron wordt niet
770 aangepakt.

Gedeputeerde **Van der Hoek** is dit niet eens met Statenlid Kostic. Er wordt wel degelijk gekeken naar de veehouderij van de toekomst, naar de reductie op de veehouderij. Maar er zijn bestaande bedrijven die moeten doordraaien. De maatregelen uit het Klimaatakkoord richten zich op de mest die nu wordt geproduceerd.

775 Er wordt aandacht gegeven aan de samenhangende integrale voedselvraagstukken vanuit een interdisciplinaire benadering. In het gebruik daarvan zit geen provinciale rol. Dat is aan de markt.

Statenlid **Kostic** (PvdD) interrompeert en zegt dat we juist niet op de markt moeten wachten.
780 Wanneer neemt Gedeputeerde maatregelen om naar meer plantaardig te gaan?

Gedeputeerde **Van der Hoek** zal deze vraag niet op deze manier beantwoorden. Hier ligt het klimaatakkoord voor en niet hoe alle zaken die daarin staan concreet worden ingevuld. De uitwerking is een proces van onderop. Dit zijn de kaders in het kader van het
785 Klimaatakkoord. Deze thema's zijn met de provincies en andere partijen besproken. De uitvoering is jaarlijks aan de Provincie door middel van acties, uitvoeringsprogramma's en uitvoeringsagenda's. Dat komt in de Staten nog aan de orde.

Kringlooplandbouw en de Greenports zouden magere in het stuk staan. Ze komen er wel in voor, kringlooplandbouw wordt in de inleiding genoemd. Ook hiervoor geldt dat deze
790 thema's terugkomen in het provinciaal landbouwbeleid. De Greenports staan ook in het Klimaatakkoord. Er is bijvoorbeeld met Greenport Nederland afgesproken dat er in januari 2021 een gebiedsvisie wordt gemaakt voor de regio's.

Beantwoording door Gedeputeerde **Pels** over financiering:

795 De opcenten zijn een belangrijk twistpunt geweest. De opcenten zijn een belangrijke inkomstenbron voor de provincies. Het is het eigen belastinggebied van de Provincie, zij kan

800 zelf invloed uitoefenen op de hoogte. Het wordt ook wel de open huishouding genoemd. Het gaat om een extra toeslag bovenop de motorrijtuigenbelasting. Elektrische voertuigen zijn vrijgesteld van motorrijtuigenbelasting, provincies mogen hierop geen heffing innen. Het aandeel elektrische auto's is nog zo beperkt dat de derving meevalt. Er zullen niet minder opbrengsten zijn dan waarmee is gerekend in de begroting. De groei van de inkomsten uit opcenten zal tegenvallen. Daar vinden het Rijk en de provincies elkaar niet en worden twee definities gehanteerd. De provincies vinden het belangrijk dat ook de 'minder/meer' wordt meegenomen in het onderzoek. Omdat men er niet is uitgekomen, is er een procesafpraak gemaakt, wat meerdere onderzoeken behelst. Eén naar het effect van de groei van elektrisch vervoer op de opcenten en één naar de uitvoeringslasten van het Klimaatakkoord, hoe de betaling daarvan onderling wordt geregeld. Met IPO en het Rijk wordt gekeken naar de toekomst van het provinciaal belastinggebied. Hoe wordt er verder gegaan als de opcenten teruglopen? Een discussie over de open huishouding wordt absoluut niet gevoerd. Dit zou niet ter discussie moeten staan en de Provincie vindt dit onacceptabel.

810 Naast dat onderzoek is men in IPO verband in gesprek over de voorbereiding op de onderhandelingen van een nieuw kabinet. Het is belangrijk dat zij dit voldoende in beeld hebben. Recent is toegevoegd dat er een onderzoek komt naar de 'trap op trap af' systematiek en het effect daarvan op de open huishouding.

815 Er zijn twijfels benoemd over de financiële middelen, zowel vanuit het Rijk als de draagkracht van de provincies. Er wordt gewacht op de uitkomst van het ROB onderzoek. In het Klimaatakkoord staat een afspraak dat de uitkomsten hiervan zwaarwegend zijn. De Minister kan hier niet van afwijken.

820 Er is aandacht gevraagd voor PDNH en de risico's. Het duurzaam participatiefonds is niet zonder risico's. Vele partijen in de Staten hebben de verhoging van de middelen van het fonds omarmd. Als overheid moet men ook zelf aan de slag gaan en af en toe lef tonen. Uit het ODNH, de voorganger van PDNH die ook een investeringsfonds was, is al het ingelegde geld weer terug gekomen. Men hoopt uit PDNH ook alles terug te krijgen. Dat duurt nog even, want PDNH investeert in lange termijn investeringen.

825 Er is gevraagd om een overzicht van alle fondsen en stimuleringsmaatregelen. **Gedeputeerde zegt toe dit aan de Commissie RWK te sturen.**

830 Worden er concrete doelen gesteld? Gedeputeerde neemt de commissieleden mee in de laatste ontwikkelingen met betrekking tot het doel in het Coalitieakkoord om toe te werken naar een klimaatneutrale organisatie in 2030. Op het gebied van energie kan zelfs worden versneld en in 2028 al energieneutraal zijn. Per 1 januari wordt alle energie en gas volledig groen ingekocht. Van het energiebedrijf wordt gevraagd om binnen het contract toe te werken naar opwekking van stroom uit nieuwe bronnen die nog niet in gebruik zijn genomen op 1 januari 2020. Daarmee wordt de komst van nieuwe duurzame energie gestimuleerd. Er wordt ook gekeken naar waar deze op eigen gebouwen en terreinen kunnen worden geplaatst, hoe de panden duurzaam kunnen worden gerenoveerd. Maar ook de eigen mobiliteit, voedsel, verspilling, afval en inkoopkracht in de breedte om innovatie, duurzaamheid en circulariteit aan te jagen.

835 **Van het totaal van de zaken die de Provincie tot klimaatneutrale organisatie maakt, ontvangt de commissie nog een werkplan, maar daar is nog even tijd voor nodig.** Men wil toewerken naar realistische doelen, zowel op de middellange termijn als richting 2030.

840 Daarnaast wordt er aan de slag gegaan met een goede monitoring. Wanneer men het effect van het beleid in de gaten houdt, kunnen er ook betere doelen worden gesteld, aansluitend op de ontwikkeling. Er wordt een impactanalyse gemaakt van zowel klimaat als de sociaal economische effecten van het beleid. Provincies zijn onderling bezig met het maken van een

845 kader voor monitoringscriteria voor duurzaamheid. Afhankelijk van het MRA overleg op 18 oktober, wordt waarschijnlijk ook voor de MRA de monitoring goed op gang gebracht. Het is goed dat provincies dit samen doen, zodat er een gezamenlijk eenzelfde beeld wordt geschetst. Dezelfde effecten worden gemeten en op basis daarvan worden goede concrete doelen gesteld.

850 Mevrouw **Gielen** (GL) vraagt ten aanzien van de provinciale stimuleringsmiddelen of initiatieven die daarbij gebaat zijn in Noord-Holland en de weg hier naartoe nog niet vinden, ook in kaart kunnen worden brengen?

855 Gedeputeerde **Pels** antwoordt dat als zij ons niet kunnen vinden, het voor de Provincie ook lastig is om hun te vinden. Een nieuwe maatregel wordt gedeeld via de nieuwsbrief, de website en social media.

Tweede termijn:

860 De heer **Van Tiggelen** (PVV) merkt op dat sinds deze planeet een atmosfeer heeft, het klimaat verandert.

De vraag over de autonome groei van de energievraag wereldwijd is niet beantwoord. Het gebruik van fossiele brandstoffen zal de komende decennia alleen maar toenemen.

865 Welk klimaatresultaat kan de Noord-Hollandse burger tegemoet zien? Hij geeft het antwoord zelf: nihil.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) reageert op de vermeende ruzie tussen rijksoverheid en Provincie. Zij ziet dit in het licht van de opmerking van de heer Klein over het enthousiasme over het inrichten van het proces. Er is gesproken over draagvlak en het goede gesprek als zaken niet tot stand komen. Ze schrikt van uitspraken als 'de rug recht houden' en 'tegenover elkaar'. Wat voor signaal wordt hiermee afgegeven? Mensen in de Provincie en bij alle gemeenten wordt wel gevraagd om er samen uit te komen en zo niet, om het goede gesprek te voeren. Ze vindt dit jammer als startpunt van het proces.

875 Mevrouw **Kaamer Van Hoegee** (VVD) hoopt dat ze het overzicht op korte termijn kan krijgen, maar is wel blij met de toezegging.

Gedeputeerde Stigter noemde als afstand tot windmolens 600 m. Klopt het dat hij hier opnieuw naar gaat kijken?

880 De milieuzones zouden voor elke gemeente hetzelfde moeten zijn. Ze denkt dat hier zelfs op landelijk niveau naar moet worden gekeken.

Mevrouw **Klaassen** (D66) is verbaasd over deze vraag over de afstand tot de windmolens. In het Coalitieakkoord is afgesproken dat de kaders worden herzien.

885 Mevrouw **De Vries** (PvdA) vindt het geweldig dat er op het gebied van waterstof aandacht is voor Den Helder, maar dat blijkt niet uit de documenten. Ze vraagt om Den Helder expliciet te benoemen.

890 De mogelijkheden voor geothermie in NHZ zijn nog in onderzoek. Dit is juist het moment om de geo alliantie in het leven te roepen, anders zou de marktwerking zijn tol kunnen eisen.

Er is vanuit het Rijk geen sprake van overstimulering van elektrische auto's. De PvdA zou graag een kritische houding van Gedeputeerde Staten op dit punt willen zien en sterke stimulering op elektrisch rijden willen vragen.

895 Mevrouw **Gielen** (GL) is blij met de ambitie die het College uitspreekt. Het lijkt haar goed om de quick wins daarin mee te nemen en ze zou graag willen overgaan tot verzilveren. **GL zal hierover een motie indienen.** Het draagvlak is binnen de RES goed geregeld. Geldt dat ook buiten de RES?

900 De heer **Klein** (CU) had de vraag gesteld of Gedeputeerde bereid is om het NZKG te promoten, als voorloper op het gebied van CO2 afvang en hergebruik.

Kan er een thermometer of ladder worden gemaakt om de voortgang van de doelen op het gebied van energietransitie en klimaattransitie aan burgers te tonen, bijvoorbeeld op de website?

905 Gedeputeerde Pels definieert het begrip 'open huishouding' erg smal. Het gaat ook om taken op te pakken die in het belang zijn van de Provincie.

Beantwoording door Gedeputeerde **Stigter**:

Er wordt opnieuw gekeken naar het windkader en de vertaling daarvan in de Verordening.

910 Daar hoort ook de afstand bij.

Rondom de geo alliantie moet worden voorkomen dat er monopolies ontstaan. De geo alliantie is daarvoor een voertuig.

915 Den Helder wordt actief op de kaart gezet als onderdeel van de waterstof hub, die samen met Groningen wordt uitgevoerd. Het platform kent de lijnen waterstof, elektriciteit en CO2. De trekker is Tatasteel en het gezag is het Rijk. Dit onderwerp speelt in het Noordzeekanaalgebied. De Provincie gaat daar niet over. Het maakt onderdeel uit van het totaalpakket Noordzeekanaalgebied.

920 Het doel uit het Klimaatakkoord is dat de burger van Noord-Holland er wat van merkt, om uiteindelijk te komen tot een vermindering van 2 graden of meer. De Klimaatwet verplicht de Provincie om, mochten de maatregelen niet voldoende zijn, met aanvullende maatregelen te komen.

Statenlid **Kostic** (PvdD) interrompeert en vraagt of de Provincie zich richt op 1,5 of 2 graden?

925 Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat de harde afspraak 1,5 is en de ambitie 2 graden.

Beantwoording door Gedeputeerde **Tekin**:

De minister wil eenduidige milieuzones. Hier wordt later op terug gekomen.

930 De Provincie is enthousiast over elektrisch rijden, maar wel in de juiste proporties en op de juiste tijd.

Beantwoording door Gedeputeerde **Pels**:

935 Het Rijk had dit probleem onvoldoende in beeld bij de gesprekken met de provincies over het Klimaatakkoord. De coalities hebben daar hard aan getrokken. Het onderzoek zorgt ervoor dat men er samen uitkomt. Maar afbreuk doen aan de open huishouding is onbespreekbaar voor de provincies. Dan verliest de Provincie macht en kracht om zelf zaken te bepalen.

Gedeputeerde Pels vindt het een goed idee om de monitoring ook voor het publiek goed toegankelijk te maken. De wijze waarop wordt meegenomen op het moment dat er meer kan worden verteld over de impactanalyse.

940

De **voorzitter** sluit dit onderwerp af.

Er is een toezegging gedaan voor een agenda om Provinciale Staten bij de verdere uitvoering van het Klimaatakkoord en de samenhang tussen de verschillende onderwerpen te betrekken.

945 Er is een toezegging gedaan voor een overzicht van stimuleringsmaatregelen.

De PvdD heeft aangekondigd dat voor de behandeling op 11 november moties worden voorbereid om de Urgenda punten verder uit te werken.

GL bereidt een motie voor over de quick wins en hoe die te verzilveren.

950 Een aantal partijen heeft een gedeelde mening tegen het Klimaatakkoord en de modellen waarop het Klimaatakkoord is gebaseerd, zijn ter discussie gesteld.

De voordracht over het Klimaatakkoord gaat niet als hamerstuk naar de Provinciale Staten vergadering van 11 november.

955 4. B-agenda Klimaat en Energie

4a. Voorstel betrekken PS bij de RES-sen (B-agenda cie. RWK 17-10-2019)

960 Tijdens de Statencommissie RWK is gesproken over het betrekken van Provinciale Staten bij de Regionale Energiestrategieën. Formeel hebben Provinciale Staten een rol aan het begin van het proces (vaststellen startnotitie) en aan het eind van het proces (vaststellen RES 1.0 met projectlocaties voor zon en wind op land). Gezien het belang van het onderwerp en de gevoeligheid in samenleving willen Provinciale Staten ook graag tussentijds betrokken zijn.

965 Hiervoor is een voorstel gemaakt dat ter bespreking verstuurd wordt aan Provinciale Staten.

De startnotitie van de RES is door Provinciale Staten vastgesteld bij de RWK commissievergadering op 9 september 2019. Daarna hebben Gedeputeerde Staten een voorstel gedaan hoe Provinciale Staten te betrekken bij de RES.

970 Commissieleden hebben kennis genomen van de brief en het bijbehorende voorstel van Gedeputeerde Staten. Er zijn twee stukken toegevoegd die kunnen worden betrokken. De Handreiking Positionering Volksvertegenwoordigers in de RES en de oproep van Democratisch Energie Initiatief (DEI) aan Provinciale Staten voor het democratisch besluitvormingsproces van de RES.

975

Eerste termijn:

De heer **Hollebeek** (PvdD) noemt de conferentie in januari voor volksvertegenwoordigers. In de aanloop daar naartoe zouden er diverse ateliers plaatsvinden. Is er een overzicht van die ateliers en informatie over wie, wat, wanneer en waar?

980

In de handreiking staat dat de volksvertegenwoordigers inhoudelijke kaders kunnen meegeven aan de startnotitie. Is dat in het verdere traject ook nog mogelijk, verder dan alleen wensen en bedenkingen?

985 In de handreiking worden Regionale werkgroepen genoemd. De heer Hollebeek vraagt aan Gedeputeerde Staten en aan de commissie hoe deze worden opgetuigd. Wie initieert dat, gebeurt dat per deelgebied of per regio? Het lijkt de PvdD verstandig om dat per deelgebied te doen met mensen van de Staten, de raden en de waterschappen.

Aangenomen moties en amendementen tijdens de formele besluitvorming. Kun je amenderen bij zo'n gemeenschappelijk proces en hoe gaat dat in zijn werk als de besluitvorming op

990 verschillende niveaus plaatsvindt?

Aan het einde van de vorige periode is er een motie aangenomen om beleid te maken voor kleine, sociale windmolens. Wanneer gaan Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten daarover in gesprek?

995 Mevrouw **Sanderse** (CDA) vraagt wat de overweging van Gedeputeerde is geweest om aan de aanbeveling uit de handreiking voorbij te gaan? De volksvertegenwoordigers worden pas betrokken bij de besluitvorming. Dan is het al doorgerekend, is het al het einde van het traject en hebben Provinciale Staten alleen op de B-agenda punten mee kunnen geven. Hoe kunnen Provinciale Staten dan hun kader stellende rol goed spelen? Enige rol bij de concept
1000 versie zou goed zijn. Waarom heeft Gedeputeerde geen vervolg gegeven aan de expliciete oproep in de handreiking?

Mevrouw **Gielen** (GL) interrumpeert en merkt op dat er bij de B-agenda uitgebreid vragen kunnen worden gesteld en suggesties gedaan.

1005

Mevrouw **Sanderse** (CDA) antwoordt dat het volgens haar over de kader stellende rol gaat. Dingen meegeven is prima, maar op ruimtelijk orderingsgebied hebben de Staten echt een verantwoordelijkheid. Het CDA vindt dingen meegeven op een B-agenda te summier. Verder gaat ze in op de opmerking van mevrouw Kaamer van Hoegee. Hoe is de
1010 betrokkenheid van Provinciale Staten bij de maatregelen in de openbare ruimte vorm gegeven? Bijvoorbeeld alle wind op land in een bepaalde regio staat in de concept RES. Daar hebben Provinciale Staten niets over te zeggen. Vervolgens wordt dat doorgerekend en opgeteld bij de 35 terawattuur. Hoe ziet de VVD dat?

1015

De heer **Van Tiggelen** (PVV) geeft aan dat de PVV op 9 september haar mening heeft gegeven over de RES. Het gaat om aanbod gestuurde stroomvoorziening, waarbij vraag en aanbod zelden op elkaar zijn aangesloten. Er is voorgerekend dat, naarmate dit grootschaliger wordt toegepast, de problemen alleen maar toenemen. Waarom worden die berekeningen
1020 genegeerd?

1020

Het DEI stelt dat het uitgezette tijdspad voor gemeenten onhoudbaar is en de democratische besluitvorming en de burgerparticipatie onder druk komen te staan. Deelt Gedeputeerde deze zorgen en wordt daar iets mee gedaan?

1025

Mevrouw **De Vries** (PvdA) zegt dat de RES is opgesteld onafhankelijk van de huidige knellende regelgeving. Hoe ver staat het met de inventarisatie van de knellende regels in Noord-Holland. Is het mogelijk om begin 2020 een overzicht te krijgen met waar men bij het formeren van de RES tegenaan loopt met Rijks- provinciale en gemeentelijke regelgeving?

1030

Mevrouw **Gielen** (GL) vindt het belangrijk dat de Staten worden betrokken bij de concept RES. Ze wil dit voorbeeld graag meegeven aan de Stuurgroep als voorbeeld voor gemeenteraden.

1035

De heer **Van Gilse** (VVD) heeft in de Statenvergadering bij de behandeling van de startnotitie de zorg van de VVD geuit over het democratisch gehalte van het proces. Het is een regionaal product, daar zit spanning op, hoe wordt dat opgepakt? De zorg van de VVD is niet weg genomen. Het proces is niet top down. De nationale kaders liggen grotendeels vast. Het goede gesprek, oftewel bestuursdrang, gloort aan het einde. Hij is bang dat het 'take it or leave it' zal zijn, de Staten, raden en waterschappen kunnen bij

het kruisje tekenen.

- 1040 Er zijn conferenties, ateliers, werkgroepen, maar in de Staten heeft men een kader stellende rol. Dat mist hij nog in het stuk. Dat heeft ook met timing te maken. Als de concepten tijdig bij de commissies zijn, dan is er nog tijd om op te schakelen om het, indien nodig, naar de Statenvergadering te brengen. Dat geldt voor zowel voor de concept RES als voor de RES 1.0. Waarom is het tweede deel van hoe de Staten worden betrokken afhankelijk van de doorrekening?
- 1045 Hij sluit zich aan bij het punt om dit verhaal te delen met gemeenten en waterschappen. Het is belangrijk om ook daar deze discussie over de rol te voeren. Dat hoort ook bij de regisserende rol van de Provincie.

Beantwoording door Gedeputeerde **Stigter**:

- 1050 Er is geprobeerd een balans te vinden om op een juiste, intensieve manier de raads- en Staatsleden te betrekken in een proces dat de komende anderhalf jaar wordt uitgevoerd. Deze rol wordt op een informele, inhoudelijke manier ingevuld. Raads- en Staatsleden kunnen
- 1055 met elkaar in discussie gaan over verschillende regionale opgaven door middel van conferenties en ateliers. De RES is een product van samenwerking en wisselwerking tussen provincie, gemeenten en waterschappen. Men probeert dat bij elkaar te brengen in het voortraject, om hier sturing aan te geven en input uit te halen. Bij de vaststelling van de RES zijn de Staten volop in positie, zij moeten de RES vaststellen. In de tussenfase wordt alles opgehaald uit de deelregio's door middel van inspiratiesessies. Hieruit komt het bod van
- 1060 Gedeputeerde Staten, de concept vorm, voordat er een definitieve vorm komt. Oorspronkelijk was er bij de concept RES geen formele positie voor de Staten. Uit gesprekken bleek dat de Staten deze betrokkenheid wel willen. Er is een balans gevonden in betrokkenheid en input geven aan Gedeputeerde Staten over de concept RES. Bij vaststelling van de definitieve RES zijn de Staten volledig in beeld. Gedeputeerde vindt dit nog steeds de meest passende vorm.
- 1065 Gedeputeerde is nog zoekende naar de rol van de Provincie in het RES proces. Hij vindt het van belang dat hij de Staten daarin meeneemt. Er wordt nu gewerkt aan een Noord-Hollands perspectief op de RES. Dit wil Gedeputeerde bespreken met de Staten. Het gaat onder andere over de rol van de Provincie in dat proces en over de indicatieve doelstelling van de RES. Het helpt om daarbij een beeld te hebben. Ook een belangrijk onderdeel zijn de uitgangspunten en de knelpunten. Dat komt bij elkaar in het Noord-Hollands perspectief. Dat is nodig om een rol te kunnen spelen in de regionale processen. Dat is het juiste kader waarin de Staten sturing geven om de concept RES tot afronding te brengen.
- 1070
- 1075 De heer **Hollebeek** (PvdD) interrompeert en vraagt of de commissieleden nog meer uitnodigingen voor ateliers zullen ontvangen.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat de commissie morgen een overzicht ontvangt van alle bijeenkomsten.

- 1080 Er zit een kritisch tijdspad op, dat legt druk op het proces. Er wordt ook niet morgen gestart met de RES. Gemeenten organiseren op een brede manier bijeenkomsten, waarbij bewoners en coöperaties worden meegenomen. Het wordt voor burgers pas interessant om deel te nemen als de inhoud op tafel ligt.
- 1085 De doorrekening en de betrokkenheid bij de RES staan los van elkaar. Als uit de doorrekening zou blijken dat er een groot verschil is tussen de op te brengen 35 terawattuur en het

gemeenschappelijke bod van de provincies en het aandeel van Provincie Noord-Holland, dan vraagt dat een ander traject van Staten. De rol vanuit de Staten verandert niet.

Biomassa staat los van RES.

1090 De kleine molens in de sociale agenda komen terug in de RES en in het generieke kader, dat conform het Coalitieakkoord wordt aangepast.

De knellende regels komen aan bod in het Noord-Hollands perspectief.

Tweede termijn:

1095 Mevrouw **Sanderse** (CDA) vindt het Noord-Hollands Perspectief moeilijk te rijmen met de kader stellende rol van de Staten. De Staten gaan over de invulling. In de handreiking staat duidelijk dat als de Staten pas aan het einde aan bod komen, zij dan voor een voldongen feit worden gesteld. Ze is op zoek naar een manier om dat op een ordentelijke manier, zonder processen te verstoren, in te vullen.

1100 Gedeputeerde **Stigter** begrijpt haar punt. De RES doet men met elkaar. De afspraken die hier worden gemaakt, worden ingebracht in het regionale proces. Het helpt ook de andere partijen als vooraf wordt aangegeven hoe de Provincie erin zit. De Staten hebben een kader stellende rol bij Het Noord-Hollands Perspectief, bij het vaststellen van de definitieve RES en
1105 aan het einde in de verankering van de RES. Het krijgt pas juridische betekenis zodra het wordt overgenomen in de visie en verordening.

De heer **Van Gilse** (VVD) noemt het tijdspad. De Staten willen de mogelijkheid hebben om in de kader stellende rol te komen tijdens het proces. Hij begrijpt de opzet van Gedeputeerde,
1110 maar dat is voornamelijk informierend en uitwisselend.

Zou het niet principieel juist zijn dat de volksvertegenwoordiging kan opschalen naar de kader stellende rol? Kan Gedeputeerde zorgen door tijdig aanleveren van stukken dat deze rol er is?

1115 Kan Gedeputeerde deze opzet delen met gemeenten en waterschappen?

Gedeputeerde **Stigter** zegt toe om deze opzet te delen met gemeenten en waterschappen.

Wat is toegevoegd aan het proces, is het gesprek voeren over de concept RES.

1120 Zouden er massaal aanpassingen komen, dan worden deze betrokken in de uiteindelijke vaststelling.

De heer **Van Gilse** (VVD) vraagt of, zodra de Staten de concept RES hebben, er een mogelijkheid is om op te schalen naar Staats- en raadsvergaderingen en via moties en andere middelen hun kaderstelling mee te geven?

1125 Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat dit serieus wordt betrokken bij de besluitvorming in Gedeputeerde Staten.

Mevrouw **Sanderse** (CDA) vraagt wat het tijdspad is van het Noord-Hollands Perspectief ten opzichte van het tijdspad van de concept RES?

1130 Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat het Noord-Hollands Perspectief er zo snel mogelijk moet liggen. Hij zegt toe dat de Staten deze vóór het einde van dit jaar hebben. Dan is er nog een half jaar de tijd voor de concept RES.

1135 De **voorzitter** sluit dit onderwerp af en concludeert dat de vraag naar voren is gekomen hoe e.e.a. op de Statenagenda terug komt en welke bestuursdrang er wordt gevoeld vanuit de doorrekening.

1140 **5. Sluiting**

De **voorzitter** sluit de commissievergadering RWK om 21.30 uur en dankt iedereen voor zijn of haar inbreng.

1145